

Комп'ютерний жаргон

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі проаналізовано причини використання комп'ютерного жаргону. Визначено шляхи та способи виникнення комп'ютерного жаргону в українській мові. Встановлено, що найбільше жаргонізмів виникло внаслідок запозичень з англійської мови. З'ясовано, що використання жаргонізмів призводить до засмічення мови.

Ключові слова

Комп'ютерний жаргон, сленг, термін, запозичення.

Abstract

The paper analyzes the reasons for the use of computer jargon. The ways and means of computer jargon appearance in the Ukrainian language. Found that most jargon resulted from borrowings from English. It was found that the use of jargon leads to clogging language.

Keywords

Computer jargon, slang, term, adoption.

У сучасній українській мові простежується тенденція до збільшення кількості жаргонної лексики. Соціальні чинники призводять до розхитування літературних норм. Жаргонізми виникають під впливом просторіч, діалектів й іншомовних слів. Разом з тим розширилися і сфери використання жаргонізмів. Якщо раніше їх використовували лише фахівці певної галузі здебільшого в усному мовленні, то сьогодні використовують і в літературі, призначеній для спеціалістів (буклетах, інструкціях), у мові ЗМІ, художній літературі.

Жаргонізмами (франц. jargon, від галло-романської gargone — «базікання») називають слова, уживання яких обмежене нормами спілкування, прийнятими в певному соціальному середовищі. З цієї причини жаргонізми ще називають соціальними діалектизмами. Жаргонізми — це переважно такі специфічні, емоційно забарвлені назви понять і предметів, які мають нормативні відповідники у літературній мові і, відступаючи від неї, надають процесу спілкування атмосфери невимушеності, іронічності, фамільярності і т.д.

Комп'ютерний жаргон виник одночасно з появою електронно-обчислювальних машин у США 1946 року. З початку комп'ютерної революції кінця 80-х років словниковий запас і нові лексеми комп'ютерного жаргону стали загальним надбанням. І сьогодні в усьому світі розвитку мікропроцесорної, обчислювальної техніки, комп'ютерних технологій приділяється величезна увага.

У зв'язку з цим найбільше неологізмів з'являється в галузі комп'ютерних технологій. Програмісти і розробники комп'ютерної техніки активно використовують англійські терміни й аббревіатури, частіше написані мовою оригіналу. І паралельно цьому явищу відбувається ще один закономірний з погляду лінгвістики процес — утворення специфічного комп'ютерного сленгу [1, 15]. Розповсюдження персональних комп'ютерів і виникнення Інтернету залучило до цієї сфери багато користувачів, які сприйняли і збагатили комп'ютерну жаргонну лексику. Порівняно молодий вік спеціалістів, які зайняті в цій сфері професійної діяльності, а також популярність комп'ютерів у молодіжному середовищі, схильному до вживання жаргонних висловів, визначають моду на комп'ютерний жаргон серед користувачів. У зв'язку з бурхливим розвитком масових комунікацій виникло безліч слів. Нові слова з'являються і для того, щоб «оновити» старі поняття. Мовні нововведення позначаються на засобах масової інформації та знаходять свій відбиток у жаргоні.

Однією із причин виникнення такої «мови» вважається її чіткість, конкретність та лаконічність, коли трьома-чотирма специфічними словами можна передати чималий абзац літературно опрацьованого технічного тексту. Також комп'ютерний жаргон виражає навіть певні емоції, які в сухій та лаконічній реальній мережі відтворити майже неможливо.

Насамперед причиною швидкої появи нових жаргонізмів у комп'ютерній галузі є стрімкий розвиток самих комп'ютерних технологій. І в умовах такої технологічної революції кожне нове явище в цій галузі має отримати своє словесне позначення, свою назву. А оскільки майже всі вони (за поодинокими винятками) з'являються в США, де на території Силіконової долини (Silicon Vally) розташовані всесвітньо відомі дослідницькі центри, у яких у процесі роботи над винаходами народжуються нові терміни (назви виникають англійською мовою). Коли ж про ці розробки через якийсь час дізнаються в Україні, то для переважної їх більшості, звичайно ж, не знаходиться еквіваленту в українській мові. І тому українським фахівцям доводиться використовувати оригінальні терміни. Відбувається так зване заповнення термінологічних лакун за допомогою англійських термінів. Таким чином, англійські назви все більше і більше проникають в українську мову. Відсутність в українській мові досить стандартизованої термінології у цій галузі, значної кількості фірмових і рекламних термінів спричинило тенденцію до появи значної кількості комп'ютерного жаргону [2, 15].

Шляхи і способи утворення комп'ютерного жаргону досить різноманітні, але більшість з них зводяться до того, щоб пристосувати англійське слово до вітчизняної дійсності і зробити його придатним для постійного використання. До основних методів утворення жаргонізмів належать:

1. Запозичення слів, переважно з англійської мови: *геймер* – від англ. *gamer*, *смайлик* – від англ. *smily*, *думер* – від англ. *doot*, *квака* – від англ. *комп'ютерна гра Quake*. Серед способів запозичень виділяють:

- калька (повне запозичення);
- напівкалька (запозичення основи);
- фонетична мімікрія;
- переклад:
 - а) з використанням стандартної лексики в особливому значенні;
 - б) з використанням сленгу інших професійних груп [3, 235].

Калька — спосіб утворення, що містить у собі запозичення, граматично не освоєні українською мовою. При цьому слово запозичується цілком зі своєю вимовою, написанням і значенням. Ці слова у вимові, написанні відповідають усім нормам англійської мови: наприклад, *device* – *девайс*; *message* – *меседж*.

Під час переходу терміна з англійської мови в українську остання підпорядковує слово під норми не тільки своєї фонетики, як у попередній групі, але і під норми граматики (**напівкалька**). При граматичному засвоєнні англійський термін переходить у розпорядження української граматики, підкоряючись її правилам. Іменники, наприклад, отримують відмінкові закінчення: *application* – *аплікуха* (*прикладна програма*) – *аплікуху* (3.в.) *CD-ROM* – *сідіромка*; *strategic game* – *стратегія*, *айпішник* – *ІР-адреса*. Дієслова набувають різних флексій: *to connect* – *коннектитися* (з'єднуватися за допомогою комп'ютерів); *to program* – *програмувати* (займатися програмуванням).

Фонетична мімікрія — метод найбільш цікавий з погляду лексикології. Він заснований на фонетичному збігу семантично несхожих загальноновживаних слів і англійських комп'ютерних термінів: *button* – *батон*; *shareware* – *шаровару* [4, 384] Можливі випадки, засновані на фонетичному збігові повних слів, так і випадки, що ґрунтуються на збігу частин слів. За таких обставин нове слово

доповнюється частиною слова, що залишилася, запозиченим методом кальки з оригіналу: *Windows* – *віндовоз*; *break point* – *брякпойнт*. Не завжди до комп'ютерного жаргону потрапляють слова, запозичені з англійської мови. Дуже часто лексика жаргону утворюється шляхом перекладу англійського професійного терміна. Один із способів – переклад слова з використанням нейтральних слів, що існують в українській мові, при цьому набувають нового значення зі зниженням стилістичного забарвлення: *virus* – *живність*; *user's manual* – *буквар*; *Windows* – *квартирки*.

2. Трансформація терміна, як правило великого за обсягом: *комп'ютер* – *комп*, *материнська плата* – *мати*, *макінтош* – *мак*, *адмін* – *системний адміністратор* або *особа, що має повний доступ до адміністрування певної системи, сайту або сервісу*, *гіг* – *гігабайт*.

3. За допомогою метафоризації: *гальмувати* – *повільна робота комп'ютера*, *зносити* чи *вбивати* – *видаляти інформацію з диска*, *качати* – *завантажувати інформацію з Інтернету*, *гектар* – *гігабайт*.

4. За допомогою словотворчих засобів: *стрілялка* – *комп'ютерна гра*, *бродилка*, *болванка* – *порожній компакт-диск (або DVD) з функцією одноразового або багаторазового запису*, *вертушка* – *дискковод Вага* – *розмір файлу, теки, фільму, гри або будь-якої іншої інформації в комп'ютер*, *квака* – *комп'ютерна гра Quake*.

Український комп'ютерний жаргон через свою новизну не є усталеним, і тому більшість слів у ньому має багато варіантів вимови і написання. Зазвичай вимова слова відповідає або англійському прочитанню, або його українській транслітерації. У будь-якому випадку вимова стилізована під розмовну українську, тому для багатьох є зрозумілою і легкою для сприйняття. Автори використовують у своїх творах комп'ютерний сленг задля полегшення налаштування їх контакту з читачем. Мову Інтернету в теперішньому суспільстві можна вважати найперспективнішою з усіх інших видів молодіжного сленгу, тому інтернет-терміни в жодному разі не будуть зайвими, а їх накопичення навпаки сприяє стрімкому розвитку самої мови та розповсюдженню її сленгізмів серед ширшої аудиторії [5, 6].

Отже, комп'ютерний жаргон дуже близький до загального жаргону й розвивається за тими самими закономірностями. Відкритим залишається питання, чи вважати жаргон джерелом збагачення словникового запасу, чи формою деградації мови. Комп'ютерний жаргон зрозумілий спеціалістам, які утворюють своєрідну закриту групу користувачів, де кожен член розуміє іншого з півслова, та здебільшого й користувачам комп'ютерів. Якби не було жаргону, фахівці були б змушені використовувати слова англійською мовою або вживати у своєму мовленні громіздкі терміни. Але непокоїть той факт, що будучи запозиченнями-кальками, слова комп'ютерного жаргону з'являються в українській мові як випадкові спрощення громіздких понять, що призводить до засмічення мови та є джерелом суржику. Проте комп'ютерний жаргон є невід'ємною реалією сьогодення, адже аби бути сучасним, варто стежити за змінами в житті, які відображені в мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Щур І. І. Український комп'ютерний сленг: формування і функціонування: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / І. І. Щур. – К., 2006. – 20 с.
2. Шовгун Н. О. Формування українського сленгу в мовленнєвій діяльності малих соціальних груп: автореф. дис... на здобуття наук ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / Н. О. Шовгун. – К., 2000. – 17 с.
3. Ясінська О. В. Комп'ютерний елемент в аспекті лінгвістичних досліджень / О. В. Ясінська // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 5. – С. 233-238.
4. Щур І. І. Запозичення з англійської мови як складова лексики комп'ютерного сленгу / І. І. Щур // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. - К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2004. - Вип. 12. - Ч. 2. - С. 384-388.
5. Щур І. І. Особливості комп'ютерного жаргону / І. І. Щур // Рідна шк. – 2001. – № 3. – С. 10.

Відомості про автора

Ольшанська Наталія Михайлівна, студентка групи 2СІ-15б Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця, *natashaolshanskay@mail.ua*

Olshanska Natalia Mykhailivna, student group 2SI-15b of Vinnytsia National Technical University, Vinnitsia city, *natashaolshanskay@mail.ua*

Відомості про наукового керівника

*Стадній Алла Сергіївна, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства
Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, stadniy.alla@ukr.net*

*Stadnyy Alla Serhiyivna, senior researcher of Philology, cathedra of linguistics of Vinnytsia National Technical
University, Vinnutsia city, stadniy.alla@ukr.net*